

Crna Gora
Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Bulevar Svetog Petra Cetinjskog, br. 130
81000 Podgorica, Crna Gora
Tel: +382 20 234-197

Broj: 09-056/23-1026

Podgorica, 29.09.2023. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2024. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioriternne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioriterna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☒ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): _____		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2024. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

- 2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Romi i Egipćani predstavljaju značajan dio populacije Crne Gore, međutim, kao i u mnogim zemljama u kojima žive, suočeni su sa problemima veoma niskog nivoa obrazovanosti i zaposlenosti, odnosno radi se o dijelu populacije suočenom sa problemom društvene marginalizacije. Prema postojećim podacima iz posljednjeg Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u Crnoj Gori iz 2011. godine, 6.251 lice se izjasnilo da pripada romskoj nacionalnosti, što predstavlja 1,01 % od ukupnog stanovništva, a najveći broj živi na teritoriji Podgorice (3988), zatim Berana (531), Nikšića (483), i to u 77% slučajeva u odvojenim naseljima. Populacija Egipćana broji 2054 lica, odnosno 0,33 % od ukupnog stanovništva.¹ Procjene Savjeta Evrope govore da u Crnoj Gori živi oko 25 hiljada Roma i Egipćana.²

Postoje različiti oblici marginalizacije sa kojima se suočavaju Romi i Egipćani, počev od ekonomskih i političkih, preko obrazovnih i kulturoloških oblika. Konkretni uzroci imaju za posljedicu da pripadnici romske i egipćanske zajednice predstavljaju jednu od manjinskih zajednica koja se nalazi u najtežem položaju u mnogim zemljama, što je i prepoznato od strane Savjeta Evrope i Evropske unije. Navedene organizacije, u poslednjih nekoliko decenija, sprovode različite aktivnosti na nivou razvoja legislativnih i strateških okvira za unapređenje položaja Roma i Egipćana, gdje je primarni akcenat stavljen na sistemsko rješavanje problema romske i egipćanske zajednice, kako na nivou država članica, tako i na nivou zemalja kandidata za članstvo, među koje spadaju i Crna Gora. Poseban značaj je pružen potrebi rješavanja problema sa kojima se suočavaju žene i djeca, evidentirani jaz u pogledu nivoa obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, velikog procenta nezaposlenosti u odnosu na većinsku populaciju, obezbjeđenja adekvatnih stambenih uslova, prisutnog problema neposjedovanja ličnih dokumenata, te primarno borbi protiv anticiganizma i svih oblika nacionalne, rasne, vjerske ili polne diskriminacije i segregacije Roma i Egipćana.³

¹ Uprava za statistiku- MONSTAT, Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2011.godini, <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=322&pageid=322>

² Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025, str 3

³ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025, str 3

Crna Gora je država koja se nalazi u procesu demokratske tranzicije, zbog čega je suočena sa potrebom za značajnim reformama u svim sferama društva, pri čemu ekonomske i socijalne teškoće na koje nailazi posebno pogađaju najugroženije zajednice u društvu.⁴

Sprovođenjem prethodnih Strategija za inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori je ostvaren vidan napredak u svim prioritetnim oblastima, međutim, još uvijek postoji izražen jaz između građana romske i egipćanske zajednice i ostalog stanovništva u Crnoj Gori.

Vlada Crne Gore je u septembru 2021. godine donijela *Strategiju socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025*, čiji je strateški ili opšti cilj „*Poboljšanje socio-ekonomskog i pravnog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, kroz izgradnju inkluzivnog i otvorenog društva zasnovanog na borbi i eliminisanju svih oblika diskriminacije, anticiganizma i siromaštva*“. Strategijom su obuhvaćene sljedeće oblasti:

- Diskriminacija,
- Siromaštvo,
- Politička i društvena participacija,
- Stanovanje,
- Obrazovanje,
- Zapošljavanje,
- Zdravlje,
- Građanski status i lična dokumenta,
- Socijalna i porodična zaštita (borba protiv rodno zasnovanog nasilja; zaštita djece romske i egipćanske zajednice od nasilja u porodici, dječijeg braka i prosjačenja).

Kao prioritete u 2024. godini, postavljamo rješavanje problema u sljedećim oblastima:

- **Diskriminacija,**
- **Obrazovanje,**
- **Zapošljavanje,**
- **Socijalna i porodična zaštita (borba protiv rodno zasnovanog nasilja; zaštita djece romske i egipćanske zajednice od nasilja u porodici, dječijeg braka i prosjačenja).**

⁴ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025, str 3

DISKRIMINACIJA

Analiza problema

U Crnoj Gori je potrebno pojačati borbu protiv anticiganizma i diskriminacije Roma i Egipćana kako bi se ostvarilo njihovo potpuno društveno i ekonomsko uključivanje. Anticiganizam i višestruka diskriminacija predstavljaju osnovne razloge za njihovo društveno isključivanje, dok simptome njihovog nepovoljnog položaja čini visoka stopa nezaposlenosti, niske stope upisa i završetka škole i loši uslovi života velike većine Roma i Egipćana. Rezultati najnovijih istraživanja ukazuju da se Romi i Egipćani i dalje suočavaju sa poteškoćama u integrisanju u društvo u Crnoj Gori, ali i u regionu uopšte. Prema istraživanju Balkanski barometar za 2019. godinu⁵, sprovedenom u zemljama Jugoistočne Evrope, Romi i Egipćani su i dalje žrtve duboko ukorijenjenih predrasuda kako u društvu tako i u profesionalnom okruženju, pri čemu je podrška koja im se pruža u vidu afirmativnog djelovanja značajno manja u odnosu na druge osjetljive grupe.

Od posebnog značaja za politiku Roma i Egipćana je pojam rasne diskriminacije koja je tretirana Zakonom o zabrani diskriminacije⁶ i koja predstavlja svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica, sa uvjerenjem da rasa, boja kože, jezik, nacionalnost ili nacionalno ili etničko porijeklo opravdavaju omalovažavanje lica ili grupe lica, odnosno opravdavaju ideju o nadmoći nekog lica ili grupe lica prema onima koji nijesu članovi te grupe.

Anticiganizam predstavlja „posebnu vrstu rasizma, ideologije koja se temelji na rasnoj superiornosti, oblik dehumanizacije i institucionalnog rasizma potpirivanog istorijskom diskriminacijom koja se izražava, između ostalog, nasiljem, govorom mržnje, izrabljivanjem, stigmatizacijom i najočitijim oblikom diskriminacije”.⁷

⁵ Regionalni savjet za saradnju, Balkanski barometar, 2019, <https://www.rcc.int/pubs/89/report-on-the-preparation-of-post-2020-strategy-in-the-western-balkans>

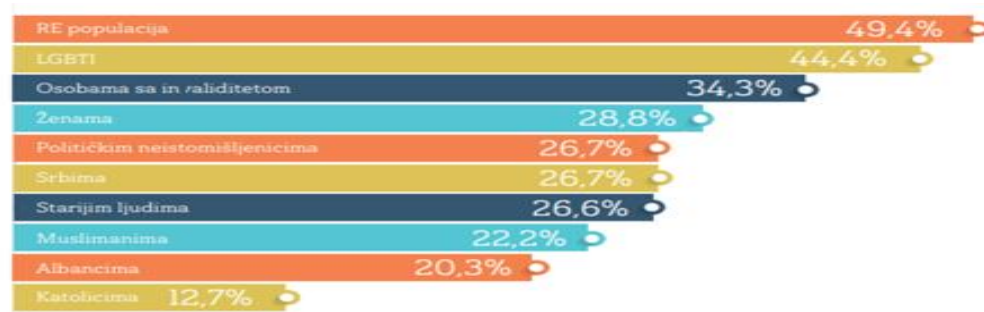
⁶ Zakon o zabrani diskriminacije, "Sl. list CG", br. 46/2010, 40/2011 - dr. zakon, 18/2014 i 42/2017, član 2, stav 2. Zakonom je diskriminacija definisana kao: „*svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima*“.

⁷Opšta preporuka politike br. 13 Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) o borbi protiv anticiganizma i diskriminacije Roma.

Centar za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) je 2020. godine sproveo istraživanje stepena diskriminacije sa kojima se suočavaju Romi i Egipćani u Crnoj Gori.⁸

Generalni indikator razvijen u okviru istraživanja CEDEM-a koji se odnosi na percepciju građana u pogledu toga koja se društvena grupa najviše suočava sa problemom diskriminacije, pokazuje da su to upravo Romi i Egipćani, gdje 58,6% ispitanih smatra da su Romi i Egipćani u najvećem broju slučajeva žrtve diskriminacije. Navedeni podatak predstavlja značajan napredak u odnosu na prethodna istraživanja koje je radilo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, gdje je 2013. godine, diskriminacija prema Romima i Egipćanima iznosila 60%, dok 2015. godine, 62 %.⁹

U pogledu segmenta istraživanja koji se odnosi na govor mržnje¹⁰ u svakodnevnom životu, dobijeni podaci pokazuju da Romi i Egipćani predstavljaju najugroženiju kategoriju društva.

Grafikon 1: *Koliko često se govor mržnje koristi prema pripadnicima navedenih grupa*

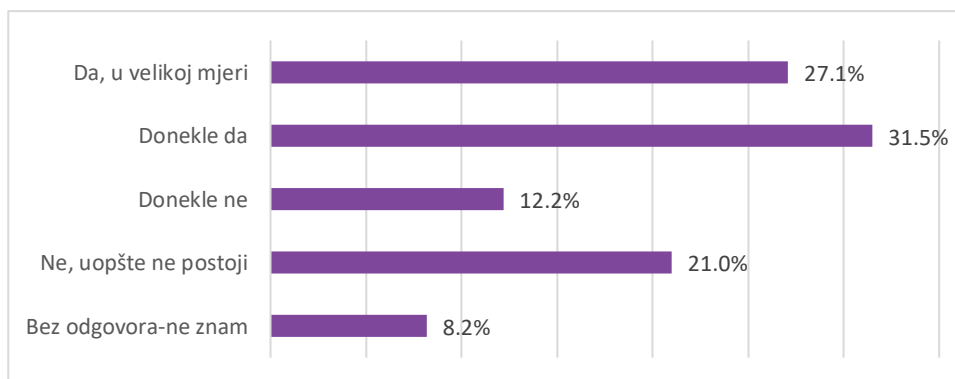
⁸ Obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori u 2020, Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM. Istraživanje je sprovedeno anketnom metodom na uzorku od 1035 ispitanika i rezultati su jasno ukazali da Romi i Egipćani predstavljaju etničku grupu koja se suočava sa najvišim stepenom diskriminacije u različitim društvenim oblastima. <https://www.cedem.me/publikacije/istrazivanja/ostala-istrazivanja/send/31-ostala-istrazivanja/1980-obraci-i-stepen-diskriminacije-u-crnoj-gori-u-2020-godini>

⁹ Obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori u 2020, Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM. Istraživanje je sprovedeno anketnom metodom na uzorku od 1035 ispitanika i rezultati su jasno ukazali da Romi i Egipćani predstavljaju etničku grupu koja se suočava sa najvišim stepenom diskriminacije u različitim društvenim oblastima. <https://www.cedem.me/publikacije/istrazivanja/ostala-istrazivanja/send/31-ostala-istrazivanja/1980-obraci-i-stepen-diskriminacije-u-crnoj-gori-u-2020-godini>

¹⁰ Govor mržnje je svaki oblik izražavanja ideja, tvrdnji, informacija i mišljenja koji širi, raspiruje, podstiče ili pravda diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv lica ili grupe lica zbog njihovog ličnog svojstva, ksenofobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjina.

Istraživanje sadrži i prikaz društvene distance prema Romima i Egipćanima, kao posebno ranjivoj grupi. Podaci ukazuju da je i prema Romima i Egipćanima socijalna distanca veoma izražena i da jedina društvena kategorija koja je suočena sa većim nivoom distance jesu pripadnici LGBTI populacije. Za svaki pojedini odnos prema Romima i Egipćanima je distanca niža, a stepen animoziteta se može najbolje uporediti u odnosu na zajednički život sa Romima i Egipćanima u istoj državi.

U pogledu percepcije nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju pripadnici romske i egipćanske populacije, istraživanje agencije DeFacto za potrebe Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, koje je sprovedeno 2020. godine¹¹, je pokazalo da većina Roma i Egipćana smatra da u crnogorskom društvu postoje različiti oblici diskriminacije pripadnika ove zajednice.

Grafikon 2: Da li postoji diskriminacija prema Romima i Egipćanima u Crnoj Gori?

Značajno je napomenuti da je Deklaracijom partnera zapadnog balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja evropske unije koja je potpisana 05. jula 2019. godine u Poznanju, između ostalog predviđeno ostvarenje sljedećeg cilja: “Ojačati vladine strukture da štite od diskriminacije, te uspostaviti specijalizovane odjeljke za nediskriminaciju Roma/kinja unutar formalnih tijela za nediskriminaciju, koja bi procesuirala žalbe Roma/Romkinja, pružala pravnu podršku navodnim žrtvama i identifikovala obrasce diskriminacije, uključujući institucionalnu i prikrivenu diskriminaciju”.¹²

¹¹ DeFacto Consultancy i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, “Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori”, 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRAZIVANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

¹² <https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/9a8e38a1f175f0396890316ce7fcf2a3.pdf>

Pristup pravdi i spremnost pravosudnog sistema da adekvatno odgovori i pruži zaštitu žrtvama anticiganizma i diskriminacije predstavlja jedan od najvažnijih uslova za uspješnu borbu protiv navedenih fenomena. S tim u vezi, ključno je predvidjeti adekvatne mjere za podizanje svijesti Roma i Egipćana o pravima koja im pripadaju, kao i mjere za eliminisanje svih oblika sistemske, institucionalne ili strukturne diskriminacije Roma i Egipćana.¹³

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Antidiskriminacija Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki*, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih aktivnosti:

- Edukacije slubenika/ca, relevantnih institucija /škola, prosvetnih radnika, socijalne službe, zavoda za zapošljavanje, policiju i sl. u cilju borbe protiv svih oblika rasne ili etničke diskriminacije i anticiganizma (**najmanje 150 osoba edukovano**);
- Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na značaj borbe protiv diskriminacije i anticiganizma (**najmanje 40 učesnika na okruglim stolovima**);
- Edukacija o osposobljavanju predstavnika Roma i Egipćana, posebno žena i mladih, za učešće u procesu odlučivanja i većoj uključenosti u javni i društveni život (**najmanje 15 žena edukovano**);
- Obilježavanje značajnih datuma za građane romske zajednice (**obilježena najmanje 2 (dva) značajna datuma za Rome**);
- Očuvanje i promocija kulture, tradicije i običaja Roma i Egipćana (**objavljena najmanje jedna knjiga na romskom ili organizovan prigodan događaj za najmanje 30 osoba**);
- Edukacija učenika osnovnih i srednjih škola i studenata u cilju borbe protiv diskriminacije i anticiganizma
- Organizacija posjeta mjestima stradanja Roma u II svjetskom ratu (logor Jasenovac, Aušvic) u regionu i i nostranstvu za učenike i studente kao i državne službenike.
- Sprovođenje istraživanja o diskriminaciji Roma

¹³ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025, str. 29-30

Željeno stanje koje se želi postići projektima:

- Smanjen procenat pripadnika romske i egipćanske zajednice koji su se suočili sa nekim od oblika diskriminacije
- Smanjiti procenat Roma i Egipćana koji su bili žrtve govora mržnje
- Smanjiti procenat etničke distance prema građanima romske i egipćanske zajednice

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima:

- 195 lica, oba pola iz Relevantnih institucija iz većinske populacije i populacije Roma i Egipćana koji će biti korisnici edukacija;
- Organizovane edukacije u najmanje 5 lokalnih samouprava sa značajnim brojem građana romske i egipćanske populacija;
- Objavljena najmanje jedna knjiga na romskom jeziku ili organizovan prigodan događaj za najmanje 30 osoba

OBRAZOVANJE

Analiza problema

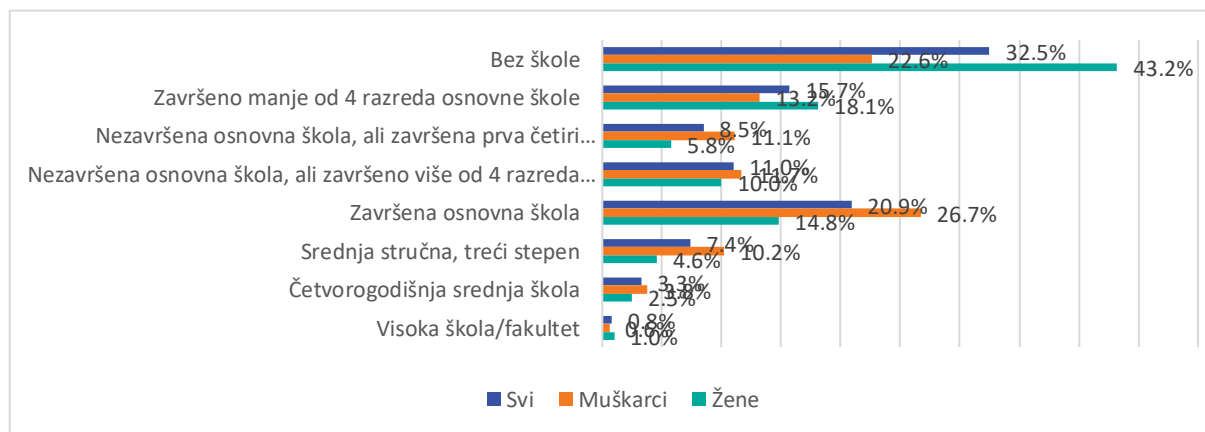
Crna Gora je u proteklih deset godina ostvarila napredak u oblasti inkluzivnog obrazovanja. Sve veći broj djece romske i egipćanske populacije upisuje osnovnu školu. Prema podacima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine, polovina od ukupnog broja djece romske i egipćanske populacije pohađa školu. Manje od jedne trećine završi osnovnu školu, dok 7% njih završi srednje obrazovanje. Takva situacija za rezultat ima to da najveći broj Roma i Egipćana u dobi radne sposobnosti nema adekvatno obrazovanje potrebno za angažman na bolje plaćenim poslovima.

Stvaranje uslova za pružanje kvalitetnog obrazovanja za sve građane Crne Gore predstavlja jedan od osnovnih razvojnih parametara crnogorskog društva, gdje posebni značaj mora biti pružen napretku u obrazovanju manjina čiji je položaj nepovoljan, kao što je to slučaj sa građanima romske i egipćanske zajednice. Kvalitetan obrazovni sistem može pomoći da se nadomjesti socijalno nepovoljan položaj, unaprijede iskustva vezana za učenje, da djeca ostvare svoje potencijale i, najvažnije, da se pripreme za aktivnu integraciju u društvo.¹⁴

¹⁴ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025., str. 43-44

Kada govorimo u uporednom odnosu nivoa obrazovanja između većinske populacije i populacije Roma i Egipćana, istraživanje MICS 6 2018 je pokazalo da 53% djece iz većinske populacije starosti 3–5 godina pohađa program obrazovanja u ranom djetinjstvu, dok je taj procenat daleko niži u romskim i egipćanskim naseljima (16%). Među većinskom populacijom, stopa završavanja osnovne škole iznosi 96%, a stopa završavanja srednje škole 86%. U romskim naseljima, stopa završavanja osnovne škole iznosi 56%, dok stopa završavanja srednje škole svega 3%. Ukupno 58% djece iz opšte populacije koja su mlađa od pet godina i samo 6% romske djece istog uzrasta kod kuće ima najmanje tri dječije knjige.¹⁵

U pogledu percepcije nivoa obrazovanja od strane Roma i Egipćana u Crnoj Gori, istraživanje DeFacta¹⁶ je pokazalo da 32.5% ispitanika romske i egipćanske populacije ne posjeduje nijedan vid obrazovanja. Posebno je značajno ukazati na evidentirane razlike u nivou obrazovanja između muškaraca i žena. Procenat žena bez škole ili sa manje od 4 razreda osnovne škole značajno je veći nego procenat muškaraca, gdje čak 43.2% žena ne posjeduje nijedan vid obrazovanja, dok je isto slučaj sa svega 22.6% muškaraca.

Grafikon 3: Obrazovanje

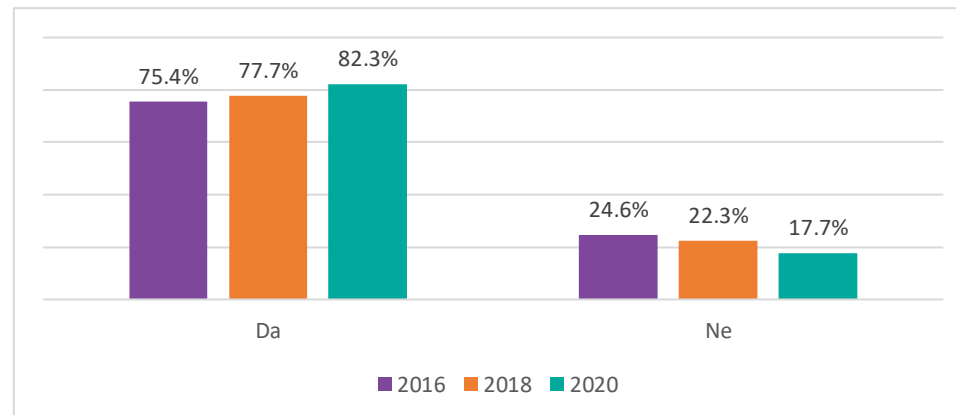
¹⁵MICS 2018 "Istraživanje višestrukih pokazatelja" 2018;

¹⁶ DeFacto Consultancy i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, "Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori", 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRAZIVANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

Ove razlike se smanjuju u najmlađoj generaciji (do 34 godine), ali i dalje ostaju statistički značajne. Tako, među mladima, 20.7% muškaraca nema nikakvu školu i 36.3% žena.

16% romske i egipćanske djece između 36 i 59 mjeseci bilo upisano u ustanove ranog obrazovanja.¹⁷ Ostali razlozi ukazuju na to da je siromaštvo često razlog zašto romska i egipćanska djeca ne idu u školu i vrtiće, uz generalni uzrok koji se odnosi na diskriminaciju.¹⁸

Procenat djece koja pohađaju osnovnu školu se povećao u odnosu na prethodna istraživanja. Naime, on je iznosio 75.4% 2016. godine, 77.7% 2018. godine, da bi se sada 82.3% roditelja koji imaju djecu osnovnoškolskog uzrasta izjasnilo da djeca idu u školu.¹⁹

Grafikon 4: Da li neko dijete iz Vašeg domaćinstva pohađa osnovnu školu? (samo oni koji imaju djecu tog uzrasta N= 627)

Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025 poseban akcenat je na povećanju stepena upisa i smanjenje stepena 'drop-out'-a djece iz osnovnog i srednjeg obrazovanja. Pored toga, posebna pažnja će biti posvećena obrazovanju i stručnom osposobljavanju starije populacije tj. onih koji nisu u školskom uzrastu. Podaci ukazuju da je obrazovna

¹⁷Više informacija dostupno preko Internet prezentacije: mics.unicef.org/surveys

¹⁸ MICS 2018 "Istraživanje višestrukih pokazatelja", 2018, <https://www.monstat.org/cg/page.php?id=1028&pageid=15>

¹⁹ DeFacto Consultancy i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, "Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori", 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRAZIVANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

struktura ove populacije veoma nepovoljna, a ova nepovoljnost jako negativno utiče na njihovu mogućnost zapošljavanja, kao i na nemogućnost da se pruži adekvatna podrška vlastitij deci koja su u procesu obrazovanja.²⁰

Značajno je napomenuti da je Deklaracijom partnera zapadnog balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja evropske unije koja je potpisana 05. jula 2019. godine u Poznanju, između ostalog predviđeno ostvarenje sljedećeg cilja: "Povećati stopu upisa i završetka osnovnog obrazovanja Roma/Romkinja na 90 procenata i stopu upisa i završetka srednjeg obrazovanja Roma/Romkinja na 50 procenata".²¹

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Obrazovanja*, doprinos nevladinih organizacija realizacijom projekata/programa u 2023. godini ogledaće se u sprovođenju sljedećih aktivnosti:

- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju uključivanja i povećanja broja djece u predškolskom obrazovanju (najmanje 50 roditelja edukovano);
- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju uključivanja i povećanja broja djece u osnovno obrazovanje i ukazivanja važnosti na obavezu osnovnoškolskog obrazovanja (najmanje 50 roditelja edukovano);
- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju uključivanja i povećanje broja učenika i učenica u srednjim školama i ukazivanja na značaj srednjoškolskog obrazovanja (najmanje 50 roditelja edukovano);
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda osnovnih škola da nastave svoje obrazovanje, odnosno upišu srednju školu (najmanje 50 učenika/ca motivisano);
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda srednje škole da nastave svoje obrazovanje kroz visokoškolske obrazovne ustanove (najmanje 50 učenika/ca motivisano);
- Angažovanje tutora/mentora u osnovnim i srednjim školama (angažovano najmanje 20 tutora/mentora);
- Angažovanje mentorske podrške studentima (angažovano najmanje 5 mentora);
- Podrška učenicima romske i egipćanske zajednice završnih razreda osnovne i srednje škole u učešću u organizovanim aktivnostima od strane škole i vannastavnim aktivnostima i društvenim događajima (matursko veče, ekskurzije i sl.)²²- pružena podrška za najmanje 25 učenika;

²⁰ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025., str. 47

²¹ <https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/9a8e38a1f175f0396890316ce7fcf2a3.pdf>

²² Učenici romske i egipćanske zajednice zbog slabe finansijske moći često nijesu u mogućnosti učestvovati na maturskoj večeri ili otići na ekskurziju sa djecom većinske populacije.

- Motivacija i podrška građanima romske i egipćanske zajednice da se uključe u program opismenjavanja i osnovnog obrazovanja odraslih i različite oblike stručnog obrazovanja i osposobljavanja, kao i sama organizacija obrazovanja i stručnog osposobljavanja odraslih (najmanje 20 odraslih osoba stručno osposobljeno za određeno zanimanje);
- Mapiranje romske djece školskog uzrasta koja nijesu u obrazovnom sistemu da bi se na pravi način mogao mjeriti obuhvat djece iz ove populacije obrazovanjem i sprovoditi mjere njihovog uključivanja u obrazovanje
- Sprovođenje istraživanja o kvalitetu obrazovanja romske djece i preprekam u njihovom uključivanju u obrazovanje

Željeno stanje koje se želi postići projektima:

- Povećanje broja učenika romske i egipćanske zajednice na svim nivoima obrazovanja u odnosu na školsku/akademsku 2024/2025. godinu;
- Povećati broj saradnika socijalne inkluzije Roma i egipćana u oblasti obrazovanja;
- Obezbjediti prevozno sredstvo (Kombi) za Lokalne uprave u kojima imaju poteškoće sa prevozom;
- Razviti programe jezike podrške kako bi pomogli romskoj djeci koja se mogu suočavati sa jezičkim barijerama u pristupu obrazovanju;
- Subvencionirati školarinu i hranu za podršku Romima i Egipćanima iz ugroženih porodica koji pohađaju predškolsko obrazovanje;

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: 150 roditelja djece romske i egipćanske populacije koji će biti uključeni u edukacije o značaju obrazovanja; najmanje 100 učenika/ca motivisano za nastavak školovanja; Angažovano najmanje 25 mentora/tutora; najmanje 20 odraslih osoba stručno osposobljeno za određeno zanimanje; Najmanje 300 osoba romske i egipćanske zajednice koji su obuhvaćeni kampanjama o značaju obrazovanja; pružena podrška za najmanje 25 učenika za matursko veče/ekskurziju. Uključiti još 10 Saradnika u socijalnoj inkluziji Roma i Egipćana u oblasti obrazovanja; Obezbjediti još tri Kombija u Lokalnim upravama gdje nedostaje prevoz;.

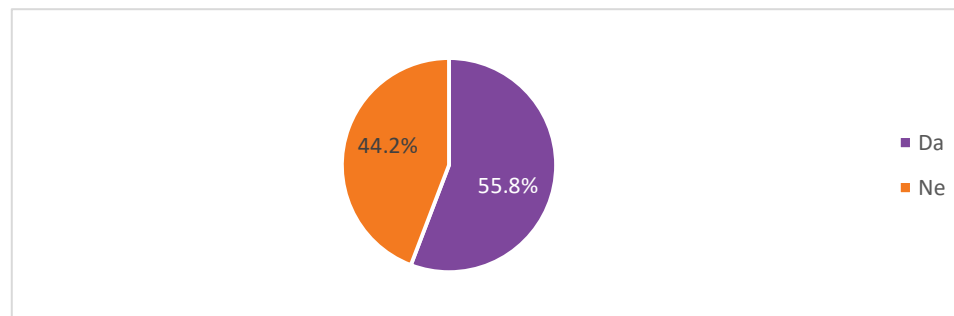
ZAPOŠLJAVANJE

Analiza problema

Nizak nivo zaposlenosti Roma i Egipćana u Crnoj Gori je zasnovan na osnovama njihove nepodobnosti tržištu rada i strukturi tog tržišta koja akcenat stavlja na vještine, znanje i lične karakteristike koje većina Roma i Egipćana ne posjeduje. Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore prosječno se godišnje nalazi oko 800 osoba koja se deklarišu kao pripadnici romske i egipćanske populacije. Učešće žena među njima je oko 55 %. U ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti romska i egipćanska

populacija učestvuje sa oko 1,85 %. Preko 90 % registrovanih pripadnika romske i egipćanske populacije čine lica bez zanimanja i stručne spreme.²³

Istraživanje **DeFacto Consutancy**²⁴ je pokazalo da je samo polovina Roma i Egipćana koji su nezaposleni prijavljeno na evidenciji nezaposlenih osoba pri Zavodu za zapošljavanje. Od onih koji su prijavljeni, manje od jedne trećine osoba nije registrovano kao pripadnik/pripadnica romske ili egipćanske zajednice.

Grafikon 5: Da li ste prijavljeni na Zavodu za zapošljavanje?

Glavni razlozi niske zaposlenosti Roma i Egipćana se primarno ogledaju u segregaciji ove zajednice, gdje čak i u situaciji nedovoljne konkurentnosti Roma i Egipćana na tržištu rada, drugi faktori kao što su anticiganizam i diskriminatorne prakse poslodavaca, imaju presudni uticaj na njihovu nezaposlenost. Kao rezultat diskriminatornih praksi, Romi i Egipćani imaju pristup, u najvećem broju slučajeva, isključivo neformalnoj ekonomiji i nesigurnim radnim zanimanjima koja su veoma slabo plaćena. Prema istraživanju "UNDP WB Regional Roma Survey"²⁵ iz 2017. godine, utvrđeno je da u Crnoj Gori 61% Roma i Egipćana radi na neformalnim poslovima, naspram 33% pripadnika većinske populacije koji su zastupljeni u neformalnoj ekonomiji. Istraživanje CEDEM-a iz 2019. godine, „Međuetnički odnosi i etnička distanca u Crnoj Gori“²⁶, je pokazalo da najveći stepen ukupnog etničkog distanciranja prema Romima (0.61), na ljestvici od 0 do 1, čime se pokazuje nizak nivo volje poslodavaca da pruže zaposlenje i priliku da rade pripadnicima romske i egipćanske zajednice.

²³Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025., str. 49-50

²⁴ DeFacto Consultancy i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, "Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori", 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

²⁵„UNDP WB Regional Roma Survey“, 2017, <https://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/library/roma/the-position-of-roma-women-and-men-in-the-labour-markets-of-west.html>

²⁶CEDEM, „Međuetnički odnosi i etnička distanca u Crnoj Gori“, 2019.,

Istraživanje CEDEM-a "Zapošljavanje Roma i Egipćana u Crnoj Gori"²⁷, ukazuje da je jedan od najvećih problema sa kojima se Romi i Egipćani suočavaju upravo nezaposlenost. Podaci ukazuju da je preko 80 % pripadnika ove zajednice nezaposleno, dok je 7 % zaposleno u javnom sektoru, 7 % u privatnom sektoru, dok je 4,1 % samozaposleno. Takođe, u okviru istraživanja CEDEM-a „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – trendovi i analiza” iz 2018. godine²⁸, evidentirano je da najveći stepen diskriminacije Roma i Egipćana zastupljen upravo u oblasti zapošljavanja, dok nakon toga slijede tri oblasti u kojima su razlike veoma male, a to su: kultura, obrazovanje i zdravstvena zaštita.

Istraživanje DeFacto Consultancy je pokazalo da većina pripadnika romske i egipćanske zajednice koja je anketirana nema posao – čak 70.7%. Međutim, važno je ukazati na pozitivan trend u odnosu na istraživanja za 2016. i 2018. godinu kada je procenat iznosio 84.4% i 81.9%. Posebno su statistički značajne razlike između muškaraca i žena. Naime, muškarci su ne samo značajno više zapošljeni, već se i češće nalaze u aktivnoj radnoj snazi, primarno među onima koji traže posao. Oni koji su nezaposleni i traže posao, to čine u prosjeku 6-7 godina.²⁹

Značajno je napomenuti da je Deklaracijom partnera zapadnog balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja evropske unije koja je potpisana 05. jula 2019. godine u Poznanju, između ostalog predviđeno ostvarenje sljedećeg cilja: “Povećati stopu zapošljenosti Roma/Romkinja u javnom sektoru do stope proporcionalne procentualnoj zastupljenosti Roma/Romkinja u ukupnom stanovništvu; Povećati stopu zapošljenosti Roma/Romkinja na minimum 25 procenata”.³⁰

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Zapošljavanja*, doprinos nevladinih organizacija realizacijom projekata/programa u 2024. godini ogledaće se u sprovođenju sljedećih aktivnosti:

- Stručno osposobljavanje odraslih (najmanje 25 osoba stručno osposobljeno za određeno zanimanje);
- Obezbjedivanje plaćene prakse u trajanju od 6 mjeseci za srednjoškolce romske i egipćanske zajednice (najmanje 10 osoba projektno angažovano na 6 mjeseci);

²⁷CEDEM, ""Zapošljavanje Roma i Egipćana u Crnoj Gori", 2018,

²⁸ CEDEM-a „Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – trendovi i analiza” iz 2018,

²⁹ DeFacto Consultancy i Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, “Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori”, 2020, https://mmp.gov.me/organizacija/OUZ_RAE/234675/NOVO-ISTRAZIVANJE-O-SOCIJALNOJ-INTEGRACIJI-ROMA-I-EGIPCANA.html

³⁰ <https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/9a8e38a1f175f0396890316ce7fcf2a3.pdf>

- Obezbeđivanje stažiranja studentima romske i egipćanske zajednice završne godine studija u državnim organima, lokalnim samoupravama, Glavnom gradu i prijestonici Cetinje (najmanje 5 studenata stažiralo na period od najmanje 3 mjeseca);
- Edukacija poslodavaca o ljudskim pravima Roma i Egipćana u cilju njihovog senzibiliteta prema građanima romske i egipćanske zajednice i borbe protiv anticiganizma pri zapošljavanju (borba protiv diskriminacije i anticiganizma (najmanje 20 poslodavaca edukovano);
- Sprovođenje istraživanja i analiza položaja Roma na tržištu rada kao i dosadašnjih mjera odnosno aktivnih politika zapošljavanja Roma (obuke za zanimanja, programi zapošljavanja i sl.
- Projekti usmjereni na podršku socijalnom preduzetništvu ali i preduzetništvu pripadnika romske populacije:
- Uspostaviti posebne programe osposobljavanja za Rome osigurati potrebne kvalifikacije potrebne za radna mjesta u javnom sektoru i stvoriti pripravnička mjesta te mogućnosti mentorstva u javnom i privatnom sektoru

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima biti obuhvaćeno najmanje 50 građana romske i egipćanske zajednice.

Željeno stanje koje se želi postići projektima:

- **Osigurati potrebne kvalifikacije potrebne za radna mjesta u javnom sektoru i stvoriti pripravnička mjesta te mogućnosti mentorstva u javnom i privatnom sektoru.**
- **Uspostaviti posebne programe osposobljavanja za Rome osigurati potrebne kvalifikacije potrebne za radna mjesta u javnom sektoru i stvoriti pripravnička mjesta te mogućnosti mentorstva u javnom i privatnom sektoru.**
- Smanjen procenat nezaposlenosti pripadnika romske i egipćanske populacije
- Smanjiti nivo stope neaktivnosti Romkinja i Egipćanki
- Povećanje broja građana romske i egipćanske zajednice koji su stručno osposobljeni za obavljanje određenog posla;

Indikator: najmanje 25 osoba stručno osposobljeno za određeno zanimanje; najmanje 10 osoba projektno angažovano na 6 mjeseci; najmanje 5 studenata stažiralo na period od 3 mjeseca; najmanje 20 poslodavaca edukovano.

SOCIJALNA I PORODIČNA ZAŠTITA

Analiza problema

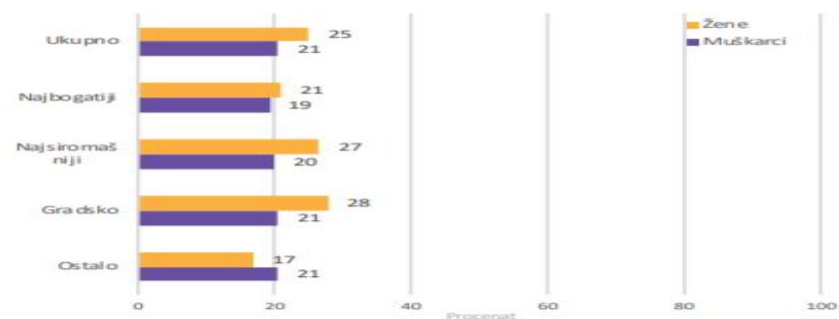
Nasilje u porodici

Nasilje u porodici predstavlja poseban oblik nasilja kojim se krše prava na život, slobodu, fizički, psihički i seksualni integritet, bezbednost i ljudsko dostojanstvo člana porodice. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Crne Gore³¹ definiše „nasilje u porodici” kao činjenje ili nečinjenje člana porodice kojim se ugrožava fizički, psihički, polni ili ekonomski integritet, mentalno zdravlje i spokojstvo drugog člana porodice, bez obzira na mjesto gdje je učinjeno.

Istraživanje MONSTAT i UNICEF iz 2018. godine za Crnu Goru, pokazuje veoma visok stepen prihvatanja porodičnog nasilja u romskim i egipćanskim zajednicama.

Ženski i muški stavovi i očekivanja

Stavovi prema nasilju u porodici

Grafikon 48: Procenat odraslih starosti 15–49 godina u romskim naseljima koji opravdavaju fizičko nasilje nad suprugom iz bilo kojeg od sljedećih razloga: ako izlazi van kuće bez znanja supruge; ako zanemaruje djecu; ako se svađa se sa suprugom; ako odbija seks sa suprugom; ako joj zagori jelo, prema kvintilu bogatstva i tipu naselja

U pogledu nasilja nad djecom, podaci pokazuju da:

- Među djecom starosti 1–14 godina koja žive u romskim naseljima u Crnoj Gori, 64% je bilo izloženo barem jednom obliku psihološkog ili fizičkog kažnjavanja od strane odraslih članova domaćinstva.

³¹ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, Sl. List CG", br. 46/2010

- 11% djece bilo je izloženo teškom fizičkom kažnjavanju.
- Svega 16% djece imalo je iskustvo s metodama nenasilnog disciplinovanja.
- Dječaci koji žive u romskim naseljima bilisu više izloženi fizičkom disciplinovanju (43%) nego djevojčice (38%).
- Među ispitivanim roditeljima/starateljima u romskim naseljima, 19% je onih koji smatraju da djeca moraju biti fizički kažnjena kako bi se podigla, vaspitala ili obrazovala na pravi način, što ukazuje na zanimljiv kontrast sa stvarnom učestalošću fizičkog disciplinovanja (41% djece izloženo je fizičkom kažnjavanju).

Podaci iz istraživanja UNDP³² ukazuju na nespremnost samih žrtava nasilja u porodici da prijave ovo krivično djelo. To nije problem koji se odnosi samo na romsku i egipćansku zajednicu, već i na većinsku populaciju. Podaci ukazuju da u prosjeku:

- skoro tri četvrtine građana (73%) smatra da je veći broj slučajeva nasilja u porodici koji se ne prijavljuje nadležnim institucijama, a ovakvo viđenje je zastupljenije kod građana koji smatraju da je neophodno da svaki oblik nasilja nađe svoj put do njih.
- Petina građana (19%) ima optimističnije procene te smatra da je veći broj slučajeva koji dođu do nadležnih institucija, a ovakav stav je podjednako rasprostranjen među građanima Crne Gore bez obzira na njihove sociodemografske karakteristike

U pogledu razloga za izostanak prijavljivanja slučajeva nasilja najčešće se javljaju:

- 62% smatra da je osnovni razlog neprijavlivanja strah od nasilnika ili strah od odmazde;
- 24% veruje da je u pitanju strah od javnosti, odnosno strah od sramote;
- 7% građana smatra da su nepovjerenje u državu i organe, želja za održanjem porodice i patrijarhalnost i tradicionalizam osnovni faktori neprijavlivanja;

S tim u vezi i u cilju efektivne borbe protiv nasilja u porodici u okviru romske i egipćanske zajednice, u narednom periodu je potrebno uspostaviti poboljšan sistem institucionalne zaštite žrtava nasilja u porodici, primarno kroz razvoj mjera namijenjenih suzbijanju porodičnog nasilja i prisilnih brakova. Potrebno je raditi na jačanju saradnje svih relevantnih državnih institucija i NVO organizacija koje se bave ovom oblašću sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u cilju podsticanja žrtava nasilja, prosjačenja ili dječijih brakova da koriste mehanizme zaštite od diskriminacije.³³

Dječji brak

³² Ipsos, UNDP, "Nasilje u porodici i nasilje nad ženama", <https://www.rodnamapa.me/assets/documents/violence/istrazivanja/nasilje-u-porodici-istrazivanje.pdf>

³³ Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025., str. 69

Značajan problem sa kojim se suočava romska zajednica u Crnoj Gori jeste pojava dječjih ugovorenih brakova i vanbračnih zajednica, u okviru kojih dijete³⁴ stupa u takvu zajednicu s drugim djetetom ili s odraslom osobom. U okviru romskih i egipćanskih zajednica dječji brakovi imaju primarni uticaj na djevojčice i žene, mada su i dječaci u opasnosti od dječjih brakova. Dječji brak predstavlja kršenje ljudskih i dječjih prava, onemogućava razvoj djece i često kao rezultat ima prekid školovanja, isključenost sa tržišta rada, siromaštvo, društvenu izolaciju, nasilje, ugroženo mentalno zdravlje, ranu trudnoću, narušeno zdravlje i mnoge prateće negativne pojave u razvoju djeteta.³⁵

Romske i egipćanske zajednice su u dominantnom dijelu zasnovane na tradiciji i običajnom pravu. U takvim zajednicama postoji uvjerenje da se djeci stupanjem u ovakav vid bračnih zajednica osigurava elementarna egzistencija, pa i određena ekonomska stabilnost. Pored toga, nedostatak obrazovanja ili nizak obrazovni status³⁶, svi oblici materijalnih deprivacija i pritisak zajednice u kojoj postoji prihvaćenost ovih praksi stavljaju romsku i egipćansku djecu u vrlo težak i bezizlazan položaj. Istraživanje Centra za romske inicijative “Ugovoreni brak: Jači od zakona”³⁷, iz 2015. godine, koje se odnosi na nivo udjela tradicije i običajnog prava u sklapanju dječjih brakova, ukazuje da:

- U skoro 50% slučajeva odluku o sklapanju nedozvoljenog braka ne donose sami budući partneri, već to u njihovo ime čine roditelji, uža ili šira porodica.
- U 42% slučajeva partneri do samog ulaska u brak nijesu međusobno ni poznavali. Istraživanje pokazuje je da se i prilikom ugovaranja sklapanja nedozvoljenog braka dodjeljuje i određena svota novca, čime ovaj vid pojave dobija karakter krivičnog djela trgovine ljudima.
- Preko 70% udatih i čak preko 80% neudatih ispitanica ne podržava ovu praksu i očekuje da institucije sisteme treba agresivnije da se bore protiv ovakvih pojava u praksi.

Statistički posmatrano stopa dječjih brakova u Crnoj Gori prema najnovijem istraživanju UNDP-a (2017) je 41%. U pogledu uporednog odnosa zastupljenosti dječjih brakova u opštoj populaciji i romskim i egipćanskim zajednicama, značajno je ukazati na istraživanje koje su sproveli MONSTAT i UNICEF “Istraživanje o višestrukim pokazateljima u Crnoj Gori” iz 2018. godine, koje pokazuje da je stopa dječjih brakova u Crnoj Gori relativno niska, odnosno oko:

- Udio žena starosti 20–24 godine koje su stupile u brak prije 15. godine života veoma je nizak (2%). Takođe, nema muškaraca u dobi 15–49 godina koji su u u brak stupili prije 15. godine života.
- Prije 18. godine stupilo je u brak 8% žena i 1% muškaraca u dobi 20–49 godina.

³⁴Prema Konvenciji o pravima djeteta, dijete je svako ljudska biće koje nije navršilo 18 godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primjenjuje na dijete, punoljetstvo ne stiće ranije.

³⁵ Smjernice za postupanje nadležnih institucija u slučajevima prepoznavanja i procesuiranja dječjih brakova i vanbračnih zajednica, <file:///C:/Users/zeljko.vukcevic/Downloads/Smjernice%20za%20postupanje%20nadle%C5%BEnih%20institucija-procesuiranje%20dje%C4%8Djih%20brakova%20i%20vanbra%C4%8Dnih%20zaj..pdf>

³⁶Ipsos Strategic Marketing. 2013. Studija o preprekama u obrazovanju u Crnoj Gori: Romska i egipćanska djeca. UNICEF Crna Gora

³⁷Centar za romske inicijative. 2015. “Ugovoreni brak: Jači od zakona”,

- Postoji negativna povezanost između nivoa obrazovanja i braka prije 18 godina među ženama u dobi 20–49 godina. Naime, 28% žena s osnovnim obrazovanjem ili nižim i smanjuje se na 1% među onima sa visokim obrazovanjem.
- Žene starosti 20-49 godina iz najsiromašnijeg kvintila indeksa blagostanja češće su stupale u brak prije 18. godine života (19%), nego žene iz najbogatijeg kvintila (5%).

Međutim, podaci za romsku i egipćansku zajednicu pokazuju znatno veći nivo zastupljenosti dječjih brakova:

- Ukupno 22% žena starosti 20–24 godinestupilo je u brak prije 15. Godine. To je znatno više u poređenju sa 6% muškaraca starosti 20– 24 godina koji su u brak stupili prije 15. godine života.
- U brak je stupilo prije 18. godine 55% žena i 25% muškaraca u dobi 20–49 godina.
- Postoji negativna povezanost između nivoa obrazovanja i braka prije 18. Godine među ženama u dobi 20–49 godina, Naime, 59% žena sa predškolskim obrazovanjem ili bez obrazovanja je stupilo u brak prije 15. godine i taj procenat se smanjuje na 25% među onima sa srednjim ili višim obrazovanjem.

Dječje prosjačenje

Problem dječjeg prosjačenja predstavlja problem gdje se u najvećem broju slučajeva kao žrtve eksploatacije javljaju djeca iz romske zajednice. Primarno se radi o djeci koja ne pohađaju škole, nemaju zdravstveno osiguranje niti su upisana u matične knjige. Uslovi u kojima se djeca nalaze, žive i provode svoje djetinjstvo na ulici predstavlja jedan od najtežih i najgrubljih oblika povreda prava djeteta. Naime, takve životne okolnosti djeci uskraćuju mnoga prava zagantovana UN Konvencijom o pravima djeteta, kao što su prava iz socijalne zaštite, zdrasvene zaštite i dr. Djeca iz romske zajednice koja se bave prosjačenjem i žive na ulici izložena su riziku da budu predmet ekonomskog i seksualnog iskorištavanja, podpadanja pod ropski položaj i položaj sličan ropskom kao i predmet trgovine ljudima. S obzirom da, u većini slučajeva, nisu uključena u obrazovni sistem ova djeca, kako bi opstala i preživjela, nerijetko trpe teror odraslih koji ih zloupotrebljavaju na različite načine.

Istraživanje CEDEM-a o dječjem prosjačenju u Crnoj Gori iz 2017. godine , je pokazalo da se ključne barijere za uspješnu borbu protiv dječjeg prosjačenja sa kojima se suočavaju romska i egipćanska djeca ogledaju u:

-veliki broj djece koja se bave prosjačenjem nemaju potrebnu dokumentaciju kako bi se integrisala u institucije. Kao dodatni problemi ističu se:

- neadekvatnost zakonom predviđenih sankcija i njihova nedosljedna primjena,
- nedostatak ljudskih i materijalnih resursa
- nepostojanje sistematizovane evidencije o djeci koja se bave prosjačenjem (uključujući i nekonzistentnost u pogledu vođenja podataka u okviru različitih institucija)
- nerazvijenost socijalnih servisa i ustanova za smještaj i zbrinjavanje djece koja su zatečena u prosjačenju ili su izložena riziku od eksploatacije.

-nedostatak integracije romske i egipćanske djece u školski sistem. Pod ovim se podrazumijeva napuštanje osnovne škole, ili pak, permanentno odsustvo iz škole.

-nedostatak ili neefikasna institucionalna komunikacija sa roditeljima romske i egipćanske djece. Roditelji jesu centralna tačka u sprječavanju prosjačenja. Ako roditelji tolerišu, ili još gore, iniciraju prosjačenje vlastite djece, veoma je teško da se ovo ponašanje spriječi.

-nedostatak romskih medijatora ili autentičnih predstavnika Roma i Egipćana koji funkcionišu kao posrednici u komunikaciji između institucija sistema i RE zajednice.

-distanciranje, predrasude i stigmatizacija romske populacije od strane većinske populacije. Praksa pokazuje da ogromna većina građana koji pripadaju većinskoj populaciji otvoreno ili skriveno stigmatiziraju Rome i Egipćane, vrše verbalno i nerijetko fizičko nasilje nad njima, jednostavno, diskriminišu ih u gotovo svim situacijama i po svim kriterijumima.

-nepostojanje sistematizovane evidencije o djeci koja se bave prosjačenjem.

-nerazvijenost socijalnih servisa i ustanova za smještaj i zbrinjavanje djece koja su zatečena u prosjačenju ili su izložena riziku od eksploatacije.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Socijalna i porodična zaštita, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih aktivnosti:

- **Edukacija roditelja, djece, žena, aktivistkinja romske i egipćanske populacije, službenika državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova među romskom i egipćanskom populacijom³⁸ (najmanje 100 osoba edukovano);**
- **Organizovanje kampanja u romskim i egipćanskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i dječijim, prisilnim i ugovorenim brakovima djevojčica romske i egipćanske populacije³⁹ (organizovana kampanja u najmanje 5 romskih naselja);**
- **Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na probleme nasilja u porodici; dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova i prosjačenja (organizovana najmanje 2 okrugla stola);**
- **Obuka zaposlenih u relevantnim institucijama za ranu identifikaciju dječijih, prisilnih i ugovorenih brakova (najmanje 50 osoba edukovano);**

³⁸ Veza: mjera 3.10.1.26 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

³⁹ Veza: mjera 3.10.1.27 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

- **Edukacije/kampanje na temu borbe protiv prosjačenja (organizovana kampanja u najmanje 5 romskih naselja);**
- **Sprovođenje istraživanja i analiza o pojavama nasilja u porodici, zapostavljanja djece i prosjačenja**

Procjena broja korisnika koji će biti obuhvaćeni navedenim aktivnostima: očekujemo da će navedenim aktivnostima edukovati najmanje 150 osoba.

Željeno stanje koje se želi postići projektima:

- Smanjen procenat odraslih u romskim i egipćanskim naseljima koji opravdavaju fizičko nasilje nad suprugom
- Smanjen procenat žena starosti 20-24 godine su stupile u brak prije svoje 15 odnosno prije svoje 18 godine

Indikator:

- najmanje 150 osoba edukovano; organizovane kampanje u najmanje 5 (pet) romskih naselja u Crnoj Gori; organizovana najmanje 2 okrugla stola.

Ciljne grupe kojoj će projekti biti namenjeni su:

- Pripadnici/pripadnice romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori;
- Službenici/službenice državnih instiucija, lokalnih samouprava;
- Predstavnici/predstavnice civilnog sektora;
- Građani/građanke u Crnoj Gori;
- Mediji;

Prednost će imati projekti koji će biti usklađeni sa operativnim ciljevima iz Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025 koja je dostupna na web sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava, Lokalnim Akcionim planovima za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, Deklaracijom partnera zapadnog balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja evropske unije koja je potpisana 05. jula 2019. godine u Poznanju, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, kako bi se iste ispunile.

Projekti u cilju realizacije kvalitetnih aktivnosti mogu biti i partnerski.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<ol style="list-style-type: none"> 1. Završni izvještaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. godinu⁴⁰; 2. Balcan Barometer 2020, Regionalni savjet za saradnju; 3. Istraživanje „Socijalni položaj i socijalna inkluzija Roma i Egipćana u Crnoj Gori“, 2016. godina; 4. Istraživanje “Socio-ekonomski položaj Roma i Egipćana u Crnoj Gori”, 2020, agencija DeFacto; 5. Istraživanje višestrukih pokazatelja u romskim naseljima u Crnoj Gori (MICS), 2018. Godina; 6. Rezultati istraživanja predstavljeni u publikaciji „Ugovoreni brak jači od zakona“; 7. Istraživanje: Odnos građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori, 2015. godina 8. Izvještaj o Crnoj Gori 2016 /novembar 2016. Pregovori o proširenju; 9. Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2018. godinu. 10. Istraživanje: Dječje prosjačenje u Crnoj Gori (ključni nalazi i preporuke), CEDEM, septembar 2017. godine. 11. Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – Trendovi i analiza, CEDEM, 2018. godina 12. MICS istraživanje 2018, UNICEF i MONSTAT; 13. Obrisci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori 2022, CEDEM 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava i Agencija Defacto consultancy; 2. NVO Centar za romske inicijative uz finansijsku podršku Američke ambasade u Podgorici i Ministarstva za ljudska i manjinska prava; 3. Agencija za ispitivanje javnog mnjenja "Damar" – Podgorica; 4. Evropska komisija: Izvještaj o Crnoj Gori 2020; 5. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine; 6. MONSTAT; 7. Istraživanja CEDEM-a;

⁴⁰ <https://wapi.gov.me/download/8c3e5480-353b-4059-962c-5832121eb809?version=1.0>

novembar 2022;	
----------------	--

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
1. Zakon o zabrani diskriminacije http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni	Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021 – 2025 sa Akcionim planom za 2021. godinu ⁴³
2. Strategija socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021 – 2025 ⁴¹ sa Akcionim planom za 2021. godinu ⁴²	Poboljšanje položaja romske i egipćanske zajednice u oblastima: <ul style="list-style-type: none"> • Diskriminacija, • Obrazovanje, • Zapošljavanje, • Socijalna i porodična zaštita (borba protiv rodno zasnovanog nasilja; zaštita djece romske i egipćanske zajednice od nasilja u porodici, dječijeg braka i prosjačenja).
3. Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava	
4. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine.	Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava
5. Deklaracija partnera zapadnog Balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu proširenja EU, potpisana u Poznanju 05. jula 2019. godine	
6. EU Roma strateški okvir za jednakost, inkluziju i učešće za period 2020-2030	Pregovaračko poglavlje 19 i 23.

⁴¹ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2025.

⁴² <https://www.gov.me/mpa>

⁴³ <https://www.gov.me/mpa>

<p>7. Kontrolna lista za izvještavanje o primjeni Nacionalnih strateških okvira za Rome</p> <p>8. Zaključci sa Ministarskog sastanka 2023, 2024.</p>	<p>Napomena: Sve nazive poglavlja/ mjere/ aktivnosti koje će se realizovati navedeni su u tekstu iznad u opisu problema.</p>
--	---

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
<p>Javni konkurs će biti objavljen za sve nevladine organizacije koje će moći da apliciraju sa projektima koji će doprinijeti ispunjavnju operativnih ciljeva iz Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025⁴⁴, Lokalnim Akcionim planovima za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, Deklaracijom partnera zapadnog balkana o integraciji Roma/Romkinja u sklopu procesa proširenja evropske unije koja je potpisana 05. jula 2019. godine u Poznanju, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kampanje/edukacije u cilju borbe protiv svih oblika rasne ili etničke diskriminacije i anticiganizma (najmanje 150 osoba edukovano); • Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na značaj borbe protiv diskriminacije i anticiganizma 	<p>Izveštaj o sprovođenju Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025 i Akcionog plana za 2022 godinu</p> <p>Izveštaj o sprovođenju Strategije socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025 i Akcionog plana za 2023 godinu</p> <p>Izveštaj o dodijeljenim finansijskim sredstvima za projekte/programe NVO</p>

⁴⁴ Dostupno na <https://www.gov.me/mpa>

Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, za sljedeće oblasti:

- Diskriminacija,
- Obrazovanje,
- Zapošljavanje,
- Socijalna i porodična zaštita (borba protiv rodno zasnovanog nasilja; zaštita djece romske i egipćanske zajednice od nasilja u porodici, dječijeg braka i prosjačenja).

Napominjemo da će se iz svake oblasti tražiti da se ispune prvenstveno operativni ciljevi koji su naznačeni u gore navedenim oblastima (u opisu problema) iz strateškog dokumenta. U svim navedenim aktivnostima koje smo naveli u opisu problema, kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti su prepoznate nevladine organizacije. Nevladine organizacije će nuditi rješenja putem apliciranja sa projektima koji će realizovati mjere iz određene oblasti.

Zaključci i preporuke, okruglih stolova, izveštaji, kao i objavljene knjige, časopisi, brošure, biće objavljeni na zvaničnom sajtu Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

(najmanje 40 učesnika na okruglim stolovima);

- Edukacija građana romske i egipćanske zajednice o važnosti političke participacije i uključivanja u društveni život Crne Gore **(najmanje 30 građana edukovano);**
- Pružanje pravne pomoći žrtvama diskriminacije **(pružena pravna pomoć za najmanje za 20 osoba);**
- Obilježavanje značajnih datuma za građane romske zajednice **(obilježena najmanje 2 (dva) značajna datuma za Rome);**
- 150 roditelja djece romske i egipćanske populacije koji će biti uključeni u edukacije o značaju obrazovanja; najmanje 100 djece motivisano za nastavak školovanja; Angažovano najmanje 25 mentora/tutora; najmanje 20 odraslih osoba stručno osposobljeno za određeno zanimanje; Najmanje 300 osoba romske i egipćanske zajednice koji su obuhvaćeni kampanjama o značaju obrazovanja; pružena

Kontrolna lista za izvještavanje o primjeni

Nacionalnih strateških okvira za Rome

Zaključci sa Ministarskog sastanka 2023, 2024.

Štampani i elektronski mediji

TV nastupi

Radio emisije

Istraživanja

Brošure

	<p>podrška za najmanje 25 učenika za matursko veče/ekskurziju;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obezbijedena plaćena prakse u trajanju od 6 mjeseci za srednjoškolce romske i egipćanske zajednice (najmanje 10 osoba projektno angažovano na 6 mjeseci); • Obezbijedeno stažiranje za najmanje 5 studenata; • Edukovano najmanje 20 poslodavaca o ljudskim pravima Roma i Egipćana; • Borba protiv dječijih/ugovorenih brakova i prosjačenja (najmanje 150 osoba edukovano; organizovane kampanje u najmanje 5 (pet) romskih naselja u Crnoj Gori; organizovana najmanje 2 okrugla stola). 	
--	---	--

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2023. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

<p>Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2023. godini</p>	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)</p>
<p>Projekti i programi nevladinih organizacija doprinijeće ostvarivanju operativnih ciljeva koje su predviđene Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025⁴⁵, mjerama iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine kao i Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine.</p> <p>Strateški cilj je „Poboljšanje socio-ekonomskog i pravnog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, kroz izgradnju inkluzivnog i otvorenog društva zasnovanog na borbi i eliminisanju svih oblika diskriminacije, anticiganizma i siromaštva“.</p>	<p>„Podrška romskoj i egipćanskoj populaciji za punu uključenost u crnogorskom društvu“</p> <p>Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2024. godini</p> <p>Programe i projekte će sprovoditi nevladine organizacije čijom realizacijom će se doprinijeti realizaciji operativnih ciljeva predviđenih Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025, mjera iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23, kao i preporuka Evropske komisije „Izvještaja o Crnoj Gori 2016“ /novembar 2016., Preporukama sa Roma seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine kao i ciljeva predviđenih Deklaracijom partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine, u oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Diskriminacija, • Obrazovanje, • Zapošljavanje, • Socijalna i porodična zaštita (borba protiv rodno zasnovanog nasilja; zaštita djece romske i egipćanske zajednice od nasilja u porodici, dječijeg braka i prosjačenja).

⁴⁵ Dostupno na <https://www.gov.me/mpa>

	<p>Nevladine organizacije će nuditi rješenja (apliciranjem na konkurs kvalitetnim projektima), koji će realizovati aktivnosti iz određene oblasti, gdje su u Strateškom dokumentom iz pojedinih oblasti prepoznate bilo kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti.</p> <p>Projektne aktivnosti nevladinih organizacija, imaće značajan uticaj na smanjenje predrasuda i etničke distance prema Romima u Crnoj Gori. U sinergiji sa ostalim aktivnostima i mjerama iz Strateških dokumenata projektima će se doprinijeti trajnom poboljšanju njihovog statusa.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Projekti treba da isključivo budu usklađeni sa Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana 2021-2025⁴⁶, Lokalnim Akcionim planom za integraciju Rome/Romkinja i Egipćana/Egipćanki, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, mjerama iz Izveštaja Evropske komisije, preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, kao i ciljevima iz Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU potpisane u Poznanju 2019. godine.</i> • <i>Projekti u cilju realizacije kvalitetnih projekata mogu biti i partnerski.</i>
--	---

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

⁴⁶ Dostupno na <https://www.gov.me/mpa>

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2021. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
<p>„Podrška romskoj i egipćanskoj populaciji za punu uključenost u crnogorskom društvu“</p> <p>Konkurs za finansiranje programa i projekata NVO-a u 2024. godini</p>	500.000,00 €	

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2023. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>1. Glavni korisnici projekata i programa NVO koji će se finansirati putem predloženog javnog konkursa su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Romi/Romkinje i Egipćani/Egipćanke u Crnoj Gori – direktni korisnici projekata – unapređenje i zaštita prava ove populacije; • Vlada Crne Gore – doprinos sprovođenju politika i strateških mjera; • Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava – doprinos implementaciji mjera iz Strategije socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020; • Službenici/službenice u organima državne uprave - unapređenje znanja i koordinacije, u cilju zaštite i unapređenja prava Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori; • Lokalne samouprave – doprinos implementaciji politika i strateških mjera na lokalnom nivou;

- NVO – korisnici i implementatori projekata;
- Šira crnogorska javnost - povećanje svijesti o problematici Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u Crnoj Gori;
- Mediji – direktno uključivanje u promociju aktivnosti i unapređenje znanja o populaciji Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
„Podrška romskoj i egipćanskoj populaciji za punu uključenost u crnogorskom društvu“ Naziv javnog konkursa: Konkurs za finansiranje programa i projekata NVO-a u 2024. godini.	30 projekata/ugovora (u zavisnosti od odobrenih sredstava) Samostalni projekti od 10.000,00 – 15.000.00 € Partnerski projekti 15.000. 00 –20.000.00 €

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa:	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 10.000 EURA	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20.000 EURA

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: *“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”*

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovala u konsultacijama

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija

„Podrška romskoj i egipćanskoj populaciji za punu uključenost u crnogorskom društvu“	3	
--	---	--

Ovjera ministra:

Fatmir Gjeka

Ime i prezime

Potpis